

۱۵۵۲۹۶۷

طراحی آموزشی

راهنمای عمل در کلاس درس

محسن بیات
(دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس)

انتشارات آوای نور

پیات، محسن، ۱۳۶۷ -	سرشناسه
طراحی آموزشی راهنمای عمل در کلاس درس / حسین پیات	عنوان و نام پدیدآور
تهران : آوای نور، ۱۳۹۶.	مشخصات نشر
۳۸۴ ص	مشخصات ظاهری
978-600-309-340-9	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
نظام‌های آموزشی -- طرح و برنامه‌ریزی	موضوع
Instructional systems -- Design	موضوع
برنامه‌ریزی آموزشی	موضوع
Educational planning	موضوع
نظام‌های آموزشی -- ارزشیابی	موضوع
Instructional systems -- Evaluation	موضوع
تدریس اثربخش	موضوع
Effective teaching	موضوع
تدریس -- ارزشیابی	موضوع
Teaching -- Evaluation	موضوع
۱۳۹۶ ۴ ط ۹ ب ۳۸/۱۰ ۲۸LB	رده بندی کنگره
۳۳/۳۷۱	رده بندی دیویی
۴۹۷۸۷۵۱	شماره کتابشناسی ملی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید بهشتی، نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / دورنگار: ۶۶۹۶۷۳۵۵

طراحی آموزشی راهنمای عمل در کلاس درس

تالیف: محسن بیات

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۴۰-۹

قیمت ۳۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۳
بخش اول: اقدامات قبل از تدریس.....	۱۹
فصل اول: اقدامات قبل از تدریس: تحلیل مخاطب/فراگیر/شاگرد.....	۲۱
مقدمه.....	۲۳
تحلیل ویژگی‌های روانشناختی فراگیران.....	۲۵
رشد روانی-اجتماعی.....	۲۵
رشد اخلاقی.....	۳۰
رشد شناختی.....	۳۴
کاربرد نظریه‌ی رشد شناختی پیازه در آموزش.....	۳۸
کاربرد نظریه‌ی رشد شناختی روستکی در آموزش.....	۳۹
فرم تحلیل ویژگی‌های روانشناختی فراگیران.....	۴۱
تحلیل ویژگی‌های فردی فراگیران.....	۴۲
فرم‌های تحلیل ویژگی‌های فردی فراگیران.....	۵۹
تحلیل ویژگی‌های اختصاصی فراگیران.....	۶۲
مروری بر فصل.....	۶۹
فصل دوم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین/تحلیل و طبقه‌بندی اهداف آموزشی.....	۷۱
مقدمه.....	۷۳
تحلیل آموزشی و تعیین و طبقه‌بندی اهداف آموزشی.....	۷۴
گام اول تحلیل آموزشی: تعیین موضوع/نوع موضوع آموزش/تدریس.....	۷۶
گام دوم تحلیل آموزشی: تحلیل موضوع و تعیین اجزاء تشکیل دهنده محتوا.....	۷۷
گام سوم تحلیل آموزشی: تعیین هدف نهایی/کلی آموزش/تدریس.....	۸۰
گام چهارم تحلیل آموزشی: تعیین اهداف خرد/مرحله‌ای.....	۸۰
گام پنجم تحلیل آموزشی: تعیین/طبقه‌بندی اهداف آموزشی عینی/عملکردی.....	۸۱
گام ششم تحلیل آموزشی: تعیین ترتیب و توالی آموزش/تدریس.....	۱۰۰
گام هفتم تحلیل آموزشی: تعیین وسنجش ویژگی‌های ورودی.....	۱۰۲
گام هشتم تحلیل آموزشی: تعیین نقطه‌ی آغاز آموزش/تدریس.....	۱۰۳
مروری بر فصل.....	۱۰۵

فصل سوم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین روش‌های آموزشی متناسب با اهداف

آموزشی..... ۱۰۷

مقدمه..... ۱۰۹

انواع روش‌های آموزشی..... ۱۱۰

انتخاب روش‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی شناختی، روانی-حرکتی و عاطفی..... ۱۱۵

روش‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی شناختی..... ۱۱۵

روش‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی روانی-حرکتی..... ۱۲۱

روش‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی عاطفی..... ۱۲۲

مروری بر فصل..... ۱۴۱

فصل چهارم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین رسانه/رسانه‌های آموزشی متناسب با

اهداف آموزشی..... ۱۴۳

مقدمه..... ۱۴۵

انواع رسانه‌های آموزشی مورد استفاده‌ی معلم در کلاس درس..... ۱۴۶

طبقه‌بندی رسانه‌های آموزشی..... ۱۴۹

عوامل موثر بر انتخاب رسانه‌های آموزشی توسط معلم/مربی..... ۱۶۸

انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با اهداف حیطه‌ی شناختی، عاطفی و روانی-حرکتی..... ۱۷۶

انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی روانی-حرکتی..... ۱۷۶

انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی شناختی..... ۱۷۷

انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با حیطه‌ی عاطفی..... ۱۷۷

اقدامات معلم در انتخاب رسانه‌های آموزشی..... ۱۷۸

جمع‌بندی..... ۱۷۹

فصل پنجم: اقدامات قبل از تدریس: انتخاب منابع آموزشی..... ۱۸۱

مقدمه..... ۱۸۳

انواع منابع آموزشی..... ۱۸۴

فضای آموزشی..... ۱۸۴

وسایل کمک آموزشی..... ۱۸۵

گروه‌های یادگیری..... ۱۸۷

زمینه‌ی انتقالی..... ۱۸۹

جمع‌بندی..... ۱۹۰

فصل ششم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین روش‌های ارزشیابی متناسب با اهداف

آموزشی.....	۱۹۱
مقدمه.....	۱۹۳
اقدامات قبل از تدریس: ارزشیابی آغازین.....	۱۹۴
اقدامات حین تدریس: ارزشیابی تکوینی.....	۱۹۶
اقدامات حین تدریس: ارزشیابی تشخیصی.....	۱۹۷
اقدامات بعد از تدریس: ارزشیابی پایانی/تراکمی.....	۱۹۹
انواع روش‌های ارزشیابی.....	۲۰۰
روش‌ها/آزمون‌های مداد-کاغذی.....	۲۰۰
روش‌ها/آزمون‌های عملکردی.....	۲۰۷
روش‌های مبتنی بر مشاهده.....	۲۱۰
روش‌ها/آزمون‌ها، غیر مشاهده ای.....	۲۱۴
انتخاب روش‌های سنجش ارزشیابی متناسب با اهداف حیطه‌ی شناختی، روانی-حرکتی و عاطفی.....	۲۱۷
انتخاب روش‌های ارزشیابی متناسب با حیطه‌ی شناختی و سطوح آن.....	۲۱۷
انتخاب روش‌های ارزشیابی متناسب با حیطه‌ی روانی-حرکتی.....	۲۱۸
انتخاب روش‌های ارزشیابی متناسب با حیطه‌ی عاطفی.....	۲۱۹
مروری بر فصل.....	۲۲۰

بخش دوم: اقدامات حین تدریس: طراحی سناریوی آموزشی و اجرای آموزش . ۲۲۷

فصل هفتم: اقدامات حین تدریس: طراحی درسنامه و سناریوی آموزشی.....	۲۲۹
مقدمه.....	۲۳۱
طراحی درسنامه‌ی آموزشی/ تدریس.....	۲۳۳
طراحی سناریوی آموزشی/تدریس/الگوی سناریوی تدریس اثربخش.....	۲۳۷
مرحله اول: فعال سازی.....	۲۴۰
گام اول سناریوی تدریس اثربخش: فعال سازی روانی-انگیزشی.....	۲۴۰
گام دوم سناریوی تدریس اثربخش: فعال سازی ذهنی.....	۲۴۴
مرحله دوم: تدریس.....	۲۵۳
گام سوم سناریوی تدریس اثربخش: تدریس.....	۲۵۳
مرحله سوم: کاربرد.....	۲۶۶
گام چهارم سناریوی تدریس اثربخش: کاربرد.....	۲۶۶
گام پنجم سناریوی تدریس اثربخش: مربی‌گری.....	۲۷۳
مرحله چهارم: تلفیق.....	۲۷۷

۲۷۷	 گام ششم سناریوی تدریس اثربخش: تلفیق
۲۸۶	 گام هفتم سناریوی تدریس اثربخش: ارزشیابی
۳۰۲	 مروری بر فصل
۳۰۵	 فصل هشتم: اقدامات حین تدریس: اجرای آموزش/تدریس
۳۰۷	 مقدمه
۳۰۸	 ابعاد تدریس با کیفیت
۳۰۸	 تدریس از جنبه کاری
۳۰۹	 تدریس به وفق
۳۰۹	 تدریس خود
۳۱۰	 تدریس با کیفیت
۳۱۲	 عوامل مؤثر بر اثربخش تدریس در کلاس درس
۳۱۲	 اصول و عوامل آموزشی
۳۱۸	 اصول و عوامل انگیزشی
۳۲۲	 اصول و عوامل ارتباطی
۳۳۰	 مروری بر فصل
۳۳۱	 بخش سوم: اقدامات بعد از تدریس: ارزشیابی و اصلاح و بازنگری
۳۳۳	 فصل نهم: ارزشیابی آموزشی/اصلاح و بازنگری
۳۳۵	 مقدمه
۳۳۶	 ابعاد ارزشیابی آموزشی
۳۳۶	 ارزشیابی اثربخشی آموزشی
۳۵۵	 ارزشیابی کارآمدی/کارایی آموزشی
۳۵۹	 ارزشیابی جذابیت آموزشی
۳۶۳	 اصلاح و بازنگری
۳۶۳	 اصلاح و بازنگری سیستم آموزشی براساس اطلاعات حاصل از ارزشیابی اثربخشی آموزش
۳۶۴	 اصلاح و بازنگری سیستم آموزشی براساس اطلاعات حاصل از ارزشیابی کارایی/کارآمدی آموزش
۳۶۵	 اصلاح و بازنگری سیستم آموزشی براساس اطلاعات حاصل از ارزشیابی جذابیت آموزش
۳۶۷	 مروری بر فصل
۳۶۹	 ضمیمه
۳۸۱	 مراجع فارسی
۳۸۳	 مراجع انگلیسی

پیشگفتار

همانطور که یک معمار، پیش از اقدام به ساختن یک ساختمان، نقشه‌ای برای آن طراحی می‌کند، معلم نیز باید پیش از اقدام به آموزش، نقشه‌ی فعالیت‌های یاددهی-یادگیری را طراحی کند. زیرا در غیر این صورت، فرایند آموزش و تدریس، بدون قصد و هدف، و افسار گسیخته پیش می‌رود و تعیین اثربخش بودن یا نبودن آن بسیار دشوار است. طراحی آموزشی به عنوان یک حیطه‌ی علمی، می‌تواند تضمین کننده‌ی کارآمدی و اثربخشی آموزش در هر زمینه‌ای که اتفاق می‌افتد باشد. این حیطه‌ی علمی و دست آورده‌های آن می‌تواند به دست اندرکاران تعلیم و تربیت در حل مسائل آموزشی و بهبود فرایند تعلیم و تربیت کمک کند. امروزه تکنولوژی آموزشی هم در نهادهای رسمی مانند تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش و آموزش عالی) و هم در سایر نهادهای سازمان‌ها و ارگان‌های تجاری، خدماتی، مددکاری و نظامی که به هر شکل با آموزش سروکار دارند مورد توجه و اقبال بیشتری قرار گرفته است. طراحی آموزشی به عنوان یکی از شاخه‌های رشته‌ی تکنولوژی آموزشی یا عصاره‌ی تکامل دهنده‌ی آن، در حال گسترش و تکامل و تبدیل شدن به یک حیطه‌ی علمی مستقل است. سازمان‌ها، نهادهای و ارگان‌هایی که به دنبال کیفیت بخشیدن به خدمات و بهبود عملکرد سازمان و پاسخگو ساختن آن در قبال تغییرات و تحولات روز افزون علمی، فرهنگی، و اقتصادی این جامعه هستند، این رشته‌ی علمی را ارج نهاده و از منافع آن بهره‌مند می‌شوند.

با توجه به اهمیت روزافزون طراحی آموزشی و همچنین عدم وجود منبعی غنی و کاربردی در زمینه طراحی آموزشی که مبتنی بر شرایط و مصیبات واقعی کلاس درس و بخصوص تعلیم و تربیت (بالاخص آموزش و پرورش) بوده و دربرگیرنده‌ی بررسی جامع و کامل به حیطه‌ی علم آموزش و کارکردهای رشته‌ی تکنولوژی یا طراحی آموزشی باشد، ضرورت وجود منبعی در زمینه‌ی طراحی آموزشی که در آن کارکردهای علم آموزش در کل فرایند طراحی، اجرا و ارزشیابی به طور عملی، کامل و جامع مورد بررسی قرار گرفته باشد و بتواند راهنمایی عملی برای معلمان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت جهت پیاده‌سازی علم آموزش و طراحی آموزشی در زمینه‌ی کلاس درس باشد احساس می‌شود.

ویژگی‌های کتاب

هدف این کتاب، آموزش طراحی آموزشی بر اساس الگویی خاص نیست، بلکه هدف، کمک به درک و فهم و کاربرد "علم آموزش" و طراحی آموزشی در کلاس درس است. ما به منظور دستیابی به این هدف، الگوی طراحی آموزشی اِشور را به عنوان چارچوب سیستماتیک طراحی آموزشی انتخاب کرده‌ایم. هینیچ، مولندا، راسل و اسمالدینو، الگویی ارائه داده‌اند که به الگوی اِشور (ASSURE) شهرت یافته است (گوستافسون و برنچ، ۱۹۹۷). اِشور، سرواژه‌ی اصطلاحاتی است که مراحل یا مولفه‌های این الگو را شکل می‌دهد. (۱) تحلیل یادگیرنده، (۲) بیان هدف‌های آموزشی، (۳) انتخاب روش‌ها، رسانه‌ها، و مواد آموزشی، (۴) کاربرد رسانه‌ها و مواد آموزشی، (۵) جلب مشارکت یادگیرندگان و (۶) ارزشیابی، بارنگین آموزش. طراحان این الگو معتقدند که با استفاده از آن می‌توان از اثربخشی آموزش به‌طور ملموس حاصل کرد. الگوی هینیچ و همکاران یک راهنمای عملی برای طراحی و اجرای آموزش است که فرض اولیه‌ی آن ضرورت بهره‌گیری از رسانه‌های آموزشی در فرایند آموزش تدریس است. این الگو مختص آموزش موضوع خاصی نیست. طراحان این الگو اظهار کرده‌اند که از آن می‌توان برای تدریس در آموزش عمومی، همچنین کارآموزی در محیط‌های تئوری، صنعتی و تربیت نیروی انسانی استفاده کرد. سادگی آن امکان استفاده‌ی افزودنی در طراحی آموزشی و معلمان یا مربیان را فراهم می‌سازد. هرچند این الگو به عنوان یک الگوی طراحی آموزشی معرفی شده است، لیکن فرایند طراحی، توسعه و اجرای آموزش با یکدیگر ترکیب می‌کند. یکی از ویژگی‌های این الگو، توجه به نقش فعال یادگیرندگان و فراهم کردن بستر مشارکت آنان در فرایند تدریس و یادگیری است.

همانطور که گفته شد در الگوی اِشور، فرایند طراحی، توسعه و اجرای آموزش با هم ترکیب شده است. ما به منظور وضوح بخشیدن به فرایند سیستماتیک طراحی آموزشی (طراحی، اجرا و ارزشیابی)، سهولت بخشیدن به کاربرد الگو، و انطباق با شرایط کلاس درس، عناصر الگو را از هم تفکیک ساخته‌ایم. دلایل تفکیک فرایند ISD مستتر در الگوی اِشور را می‌توان موارد زیر برشمرد:

۱) سهولت مطالعه، درک وفهم و کاربرد فرایند سیستماتیک طراحی، اجرا و ارزشیابی و کاربرد آن

۲) ضرورت داشتن نگرشی جامع و کامل به علم آموزش و طراحی آموزشی توسط معلم یا مدرس

۳) دربرگرفتن همه ارکان یا کارکردهای اصلی رشته‌ی تکنولوژی یا طراحی آموزشی

۴) ترویج نگرش سیستماتیک به امر آموزش و یاددهی-یادگیری

از ویژگی‌های دیگر این کتاب، استفاده از نظریه‌ی اصول اولیه‌ی آموزشی و چهار مرحله‌ی آموزش اثربخش دیوید مریل در چارچوب سیستماتیک الگوی انطباق یافته‌ی ایشور، به عنوان راهنمای آموزشی یا الگوی طراحی سناریوی آموزشی/تدریس است. ما اصول اولیه‌ی آموزشی چهار مرحله‌ی آموزش اثربخش را با شرایط و مقتضیات کلاس درس منطبق ساخته‌ایم و به اساس آن، الگویی برای طراحی و نوشتن سناریوی آموزشی/تدریس پدید آورده‌ایم.

ویژگی مهم دیگر الگوی انطباق یافته‌ی ایشور، عدم غفلت از مسائل انگیزشی یا انگیزش‌یادگیری در محیط تعلیم و تربیت است. ما در چارچوب الگوی انطباقی، از الگوی طراحی انگیزشی کلر برای تحلیل، طراحی، ارزشیابی انگیزشی آموزش استفاده کرده‌ایم.

مخاطبان کتاب

مطالعه‌ی کتاب حاضر به متخصصان تعلیم و تربیت، به ویژه تکنولوژیست‌های آموزشی، معلمان و مربیان در آموزش و پرورش و کارشناسان آموزش در سازه‌های راکز مختلف آموزشی و به طور ویژه، دانشجویان رشته‌ی تکنولوژی آموزشی در مقاطع مختلف کارشناسی، کارشناسی ارشد و حتی دکتری، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و بطور کلی همه‌ی دست‌اندرکاران آموزشی توصیه می‌شود. همه‌ی کسانی که می‌خواهند با علم آموزش و کاربرد آن در کلاس درس آشنا شوند، مطالعه‌ی این کتاب خالی از لطف نیست.

مقدمه

آموزش یک حیطه‌ی علمی است و می‌بایست مبتنی بر اصول علمی انجام گیرد. معلم به عنوان معمار آموزش، باید ساختمان یادگیری را براساس اصول علم آموزش پی‌ریزی کند. زمان، زمان رشته‌ی نظام‌های آموزشی است. به طور کلی، جامعه مشخص کرده است که نظام‌های مدرسه‌ای ما نیازهای جاری را برآورده نمی‌سازند، و به سمت یک بازسازی حرکت می‌کنیم. اما از آن مهم‌تر، دست‌اندرکاران نظام‌های آموزشی به کوشش‌هایی که برای بازسازی صورت می‌گیرد جهات تازه‌ای داده و برای مسائلی که آموزش و پرورش با آن روبرو است، دیدگاه سیستمی را ایجاد کرده‌اند (گانیه و دیگران، ۱۹۹۲، ترجمه علی آبادی، ۱۳۷۴).

آموزش یک اقدام انسانی است با هدف کمک کردن به مردم برای اینکه یاد بگیرند. اگرچه یادگیری می‌تواند بدون آموزش هم، صورت گیرد، اثرات آموزش بر یادگیری، غالباً سودمند است و مشاهداتی که معمولاً آسان، وقتی آموزش برای تحقق هدف یادگیری خاصی طراحی می‌شود، ممکن است موفقیت‌آمیز باشد یا نباشد (گانیه و دیگران، ۱۹۹۲). هدف کلی این کتاب کمک به معلم برای درک و کاربرد علم و هنر طراحی آموزشی در کلاس درس است.

آموزش مجموعه‌ای از رویدادهاست که برای یادگیرندگان به طریقی اثر می‌کند که یادگیری تسهیل بخشیده شود. چرا ما از آموزش^۱ صحبت می‌کنیم نه تدریس^۲؟ به این دلیل که می‌خواهیم تمام رویدادهایی را که بر یادگیرندگان انسان تاثیر مستقیم دارند توصیف کنیم نه فقط رویدادهایی که به وسیله‌ی فردی به نام معلم صورت می‌گیرند. تدریس می‌تواند به عنوان فقط یک نوع از آموزش و نوع بسیار مهم از آن مورد بررسی قرار گیرد (همان).

بنا به گفته‌ی گانیه، ویگر، گلاس، و کالر (۲۰۰۵، به نقل از سیف، ۱۳۸۶) هر معلم یا آموزشگری که از دانش اصول طراحی آموزشی برخوردار باشد، از بینش وسیع‌تری برای کمک به یادگیرندگان در یادگیری بهره‌مند است (ص ۲). بنابراین، اگر قرار است آموزشی

1 Gagne

2.instruction

3.Teaching

اثربخش باشد باید آن را طراحی^۱ کرد. طراحی در لغت به معنای ابداع کردن، اندیشیدن یا تنظیم یک نظریه ذهنی، ترسیم، ساختن و آماده کردن پیش نویس برنامه، اختصاص دادن یا به کار بستن منابع برای دستیابی به یک هدف، و سرانجام تهیه برنامه‌ای صحیح برای حصول آنچه از پیش تعیین شده آمده است (فردانش، ۱۳۹۴). بطور کلی طراحی آموزشی^۲ را می‌توان علم، هنر و شیوه ایجاد برنامه‌های آموزشی یا تهیه‌ی آموزش دانست (پیسکورچ، ۲۰۰۶). این تعریف بسیار عام و کلی است. براساس یک تعریف تخصصی‌تر، طراحی آموزشی را می‌توان تهیه برنامه‌های مشخص برای دستیابی شاگرد به هدف‌های آموزشی تعریف کرد. به عبارت دیگر، هرگاه برای دستیابی به یک مجموعه‌ای از دانش‌ها، مهارت‌ها، و گرایش‌ها به عنوان هدف‌ها، آموزش، مجموعه‌ای فعالیت‌ها و روش‌های آموزشی پیش از تحقق آموزش پیش‌بینی و نظریه‌سوند، در واقع طراحی آموزشی انجام شده است. بنابراین طراحی آموزشی را می‌توان جزو پیش‌بینی روش‌های مطلوب آموزشی برای نیل به تغییرات مورد نظر در دانش‌ها، مهارت‌ها، و عواطف فراگیران دانست (رایگلوث^۳، ۱۹۸۳، به نقل از: فردانش، ۱۳۹۴).

هر موقعیت آموزشی متشکل از شرایط روش‌ها و نتایج است. طراحی آموزشی در واقع به پیش‌بینی روش‌های مناسب برای دستیابی به نتایج مورد نظر در شرایط داده شده می‌پردازد. بدیهی است اتخاذ هر روش در هر شرایطی نمی‌تواند معلم یا مدرس را به نتایج مورد نظرش برساند و باید به صورت سیستماتیک عوامل گفته شده مورد بررسی و تحلیل قرار گیرند و راه حل‌های مناسب ارائه شوند، این امری است که به صورت مشخص در تعریف و شرح وظایف فعالیت‌ی به نام طراحی آموزشی گنجانده شده است (فردانش، ۱۳۹۴).

بنابراین رویکرد سیستماتیک یا نظام‌مند، جزیی از ماهیت علمی طراحی آموزشی است. نگرش سیستمی ما را ملزم می‌سازد تا به تحقق هدف سیستم آموزشی که همان ایجاد تغییر در دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌های فراگیران است و ارزیابی چگونگی رسیدن به هدف بیشتر توجه کنیم. این رویکرد، یک جریان خوداصلاح‌گر و منطقی است. نگرش سیستمی طراح آموزشی را ملزم می‌سازد که به طور مداوم، عملیات و چگونگی انجام

فعالیت‌ها را مورد بررسی قرار داده و در صورت لزوم، برای بهبود سیستم آموزشی اقدامات اصلاحی انجام دهد.

در طراحی آموزشی با رویکرد سیستمی، مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و اقدامات به صورت پشت سرهم و البته تعاملی انجام می‌شود، تا برنامه‌ای آموزشی طراحی و تولید شود، و به اجرا درآید و مورد ارزشیابی قرار گیرد. الگوهای طراحی آموزشی متعلق به این رویکرد، مشتمل بر فعالیت‌های تجزیه و تحلیل، طراحی، تولید، اجرا و ارزشیابی است. مراحل طراحی با این رویکرد، اگر چه به صورت خطی و پشت سرهم نشان داده می‌شوند، در واقع هر مرحله این امکان وجود دارد که طراح براساس نتایج دریافت شده از اجرای هر مرحله به مراحل قبل برگردد و در اجرای آن مرحله و مراحل بعد تجدید نظر کند؛ به عبارت دیگر این فرایند را می‌توان فرایندی تعاملی بین مراحل آن در نظر گرفت که نتایج هر مرحله می‌توانند موجب تجدید نظر در مراحل قبل از آن نیز بشوند. بحث طراحی آموزش سانس گزینیه، یا به بیانی دیگر، طراحی محیط یادگیری، نه تنها حداقل از نظر عملی، در تقابل با رویکرد سیستمی قرار نمی‌گیرد، بلکه در چارچوب نگرش سیستمی، می‌توان آموزش یا محیط سازنده گرایانه طراحی کرد. استدلال ما در خصوص صحت این ادعا این است که آموزش مبتنی بر شرایط و مقتضیات عملی است، و طراح آموزش یا معلم مبتنی بر تحلیلی که از شرایط و نتایج آموزشی مورد نظرش دارد، بهترین روش شناسی را (رفتارگرایانه یا سازنده گرایانه) برای فراهم آوردن شرایط یادگیری یا تحقق اهداف آموزشی/یادگیری را انتخاب و به کار می‌بندد. در این خصوص، فردانش (۱۳۹۴) معتقد است که می‌توان در چارچوب رویکرد سیستمی طراحی آموزشی، اصول آموزش سازنده گرایانه را به کار بست.

طراحی آموزشی به عنوان یک حوزه علمی که زیرمجموعه‌ای از رشته تکنولوژی آموزشی است، می‌کوشد فرصت‌های مناسب برای یادگیری را در اختیار یادگیرندگان قرار دهد و با ایجاد تجارب یادگیری معنادار، زمینه ایجاد یادگیری اثربخش را به وجود آورد (نوروزی و رضوی، ۱۳۹۴).

بنابراین، برای طراحی آموزشی و تولید یک درسنامه/سناریوی تدریس اثربخش نیازمند اقدام عملی سیستماتیک و هوشمندانه هستیم. بدون رویکرد سیستماتیک و منظم به موقعیت آموزشی/یادگیری، بی‌شک با شکست مواجه خواهیم شد. مبتنی بر رویکرد سیستماتیک، آموزش ساختار یا نظامی سیستماتیک است که همه عوامل و

عناصر آن برهم تأثیر گذاشته و از هم تأثیر می‌پذیرند. این عوامل و عناصر همچون منظومه‌ای دارای ساختاری منظم، هوشمندانه و منطقی است که ذره‌ای در آن خللی نیست. هیچ جابجایی و تداخلی در آن راه ندارد و همه برای حیاتی نظام‌مند و هوشمندانه در تعامل و تأثیر و تأثرند. بدین ترتیب می‌توانیم به آموزش و تدریس به مثابه منظومه‌ای بنگریم و آن را سیستمی برخاسته از تعامل، تأثیر و نأثر مجموعه‌ای از عوامل و عناصر در کنار هم بدانیم.

در این کتاب ما الگوی سیستماتیک انطباق یافته‌ی اِشور (هینیچ و همکاران، ۱۹۷۱) را به عنوان چارچوبی برای طراحی آموزشی و تولید یک سناریوی آموزشی اثربخش برگزیدیم. بر اساس این الگو، به‌طور هوشمندانه‌ای ارتباط و تعامل عوامل و عناصر آموزشی قبل از تدریس، حین تدریس و بعد از تدریس را آشکار ساخته‌ایم و فرایند ۸ مرحله‌ای طراحی آموزشی، تکوین و شکل‌گیری سناریوی تدریس/آموزش را به تصویر کشیدیم. فرایندی که از تحلیل آغاز شده و به ارزشیابی/تجدیدنظر و اصلاح ختم می‌شود. البته پایانی بر این فرایند نیست. این فرایند زنده است و در هر چرخش دوباره در حال تکوین و شکل‌گیری است. شما ممکن است بنا به شرایط و دلایل عواملی دیگری هم در این فهرست وارد سازید که بستگی به موقعیت آموزشی، شرایط، فراگیران و غیره دارد.

مراحل فرایند سیستماتیک این الگو برای طراحی آموزشی و تولید درسنامه/سناریوی تدریس (شکل ۱) به شکل زیر است:

اقدامات قبل از تدریس:

- ۱- تحلیل مخاطب (شاگردان، والدین و...)
 - ۲- تعیین/تحلیل/طبقه‌بندی اهداف آموزشی
 - ۳- تعیین روش‌های آموزشی (تدریس) متناسب با اهداف آموزشی
 - ۴- تعیین رسانه/رسانه‌های آموزشی متناسب با اهداف آموزشی
 - ۵- تعیین منابع آموزشی متناسب با اهداف آموزشی
 - ۶- تعیین روش‌های ارزشیابی متناسب با اهداف آموزشی
- اقدامات حین تدریس:

۷- طراحی و نوشتن سناریوی تدریس

۸- اجرای سناریوی آموزش/تدریس: کاربرد اصول آموزشی، اصول انگیزشی، اصول ارتباطی

اقدامات بعد از تدریس:

۹- ارزشیابی آموزشی

۹-۱ ارزشیابی اثربخشی آموزش (یادگیری شاگرد/تحقق اهداف آموزشی/قابلیت‌های یادگیری)

۹-۲ ارزشیابی نایب: نایب/کارآمدی آموزش/تدریس،

۹-۳ ارزشیابی جذاب: آموزش/تدریس

۹-۴ اصلاح/تجدید نظر آموزشی

امید آن است که این چشمداز سیستماتیک بتواند به خوبی فرایند طراحی آموزشی و تولید یک سناریوی آموزش/تدریس اثربخش را به تصویر بکشد.